

Το Νέο Κοινωνικό Ζήτημα

Τα φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού διογκώθηκαν μετά την κρίση. Η αποδόμηση του κοινωνικού κράτους, η απαξίωση της πολιτικής ως μέσου ένταξης της ατομικότητας σε συλλογικότητα και η περιθωριοποίηση της κοινωνικής αλληλεγγύης ως καταστατικής αρχής υπέρ ατομοκεντρικών και παραγωγιστικών αντιλήψεων, συνιστούν ορισμένες εκφάνσεις της κρίσης μετά το 2010.

Αν η κατάσταση της εργατικής τάξης κατά τον 19ο αιώνα χαρακτηρίστηκε ως «κοινωνικό ζήτημα», που αντιμετωπίστηκε με τη σταδιακή οικοδόμηση του κοινωνικού κράτους, τα φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού και η ραγδαία αύξηση των «απόβλητων ανθρώπων» μπορούν να χαρακτηριστούν πλέον ως ένα «νέο κοινωνικό ζήτημα». Για τους κοινωνικά αποκλεισμένους το κρισιμότερο πρόβλημα δεν είναι η απειλή κατά της βιολογικής επιβίωσης, αλλά η επίτευξη της κοινωνικής επιβίωσης.

Η απώλεια της κοινωνικής θέσης και η συμπερίληψη στην κατηγορία των «κοινωνικά αστέγων» αποτελεί μια κατάσταση που μοιάζει να μην έχει σήμερα ορατό δρόμο επιστροφής στην ιδιότητα του πλήρους μέλους, άρα μια κατάσταση της οποίας η αντιμετώπιση δεν μπορεί να επιχειρηθεί αποτελεσματικά με προσφυγή στις παραδοσιακές προνοιακές υπηρεσίες και πολιτικές απασχόλησης.

Στην έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού συμπυκνώνεται μια σειρά διαφορετικών μορφών στέρησης της δυνατότητας συμμετοχής στους «θεσμοποιημένους» τρόπους ζωής και αποκοπής από την άσκηση θεμελιωδών δικαιωμάτων. Πρόκειται για αλληλένδετες μορφές αποκλεισμού από δικαιώματα στέγασης, απασχόλησης, εκπαίδευσης, κοινωνικής ασφάλισης και υγειονομικής προστασίας. Εξαιρετική σημασία παρουσιάζει η διασύνδεση της μακροχρόνιας ανεργίας με τον κοινωνικό αποκλεισμό, καθώς τα πεδία της απασχόλησης και της κοινωνικής ενσωμάτωσης λειτουργούν εν τέλει ως συγκοινωνούντα δοχεία.

Ο άνεργος, κατεξοχήν ο μακροχρόνια άνεργος, ταυτίζεται με τον κοινωνικά αποκλεισμένο, βιώνοντας μια σχέση απόρριψης που αντιπροσωπεύει ετερόκλητες καταστάσεις, ενώ παράλληλα στερείται οποιασδήποτε διακριτής θεσμικής εκπροσώπησης. Η κυβέρνηση, καθώς υπό την πίεση των δανειστών έχει προτάξει την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων, επιδεικνύει μνημειώδη ολιγωρία στην αντιμετώπιση των ακραίων φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού. Όμως, ακόμη και όταν λεφτά δεν υπάρχουν, εάν υπήρχε στοιχειώδης ευαισθητοποίηση των κυβερνώντων, οι συνθήκες για τους κοινωνικά αποβλήτους θα μπορούσαν να είναι ουσιωδώς διαφορετικές.